

DE BOERENoorlog 1899 - 1902

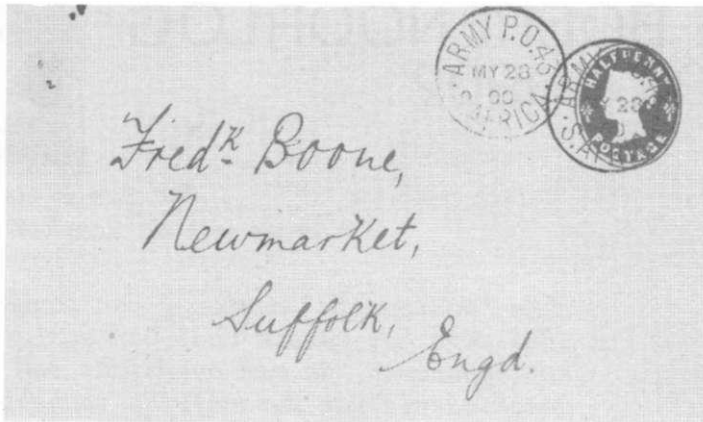
Jan van Riebeeck
Stichter van de Kaapkolonie

In "Novioposta" nummer 9 van januari 1985 werd het eerste deel van dit artikel opgenomen. Na een overzicht van de geschiedenis van Zuid-Afrika te hebben gegeven en de problemen van de Boeren met de Britten te hebben geschetst, ging de schrijver over tot de behandeling van de "Tweede Vrijheidsoorlog", meer bekend onder de naam "De Boerenoorlog". Baarbij kwam in het bijzonder de censuur ter sprake volgens de indeling op pagina 12 (Novioposta nr.9). De onderdelen A en B werden de vorige maal belicht. Nu vervolgen we het artikel met onderdeel C.

C. Post van en naar Britse militairen.

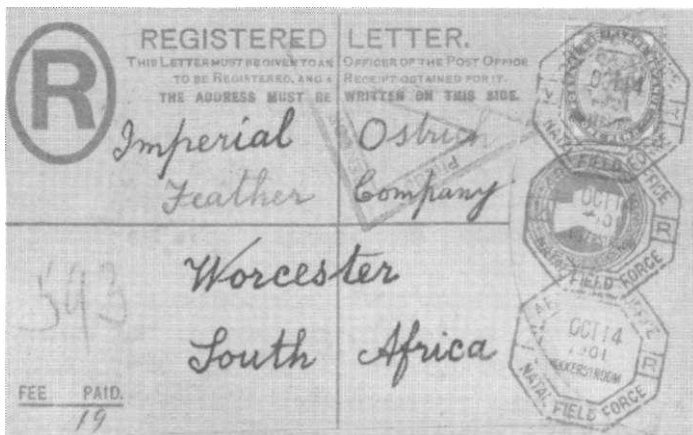
Aangezien er in die dagen zeer veel Britse militairen in Zuid-Afrika waren, zijn er ook veel brieven van en naar hen bekend. Op zichzelf is dit al een interessant verzamelgebied omdat er een zeer grote verscheidenheid aan poststempels gebruikt is. Voor zover deze post gecensureerd werd, werden hiervoor de stempels en stroken gebruikt die ook op de post van en naar de burgers voorkomen. Het merendeel van de veldpostbrieven is echter niet gecensureerd.

Het merkwaardige bij deze poststukken is dat zij vrijwel steeds gefrankeerd zijn met Britse postzegels: vermoedelijk om niet te laten zien in welke plaats en streek de brieven zijn afgestempeld.

Brief, afgestempeld op 28 mei 1900 met het stempel van het Army Post Office nr. 43. Geen tekenen van censuur.

Aan de andere Kant zijn er ook veel veldpoststem- pels waarin weer wel de plaatsnaam voorkomt. Ook zijn er nogal wat brieven voor Boeren in krijgsge- vangenschap gefrankeerd met Britse postzegels: deze brieven zijn steeds gecensureerd.

Aangetekende brief, afgestempeld op 14 okt. 1901 met het stempel van de Natal Field Force te Wakker- stroom.

Brief, afgestempeld op 20 jan. 1902 met het A.P.O. stempel A te Pretoria en bestemd voor Zwitserland. Geopend door de oensuur te Pretoria.

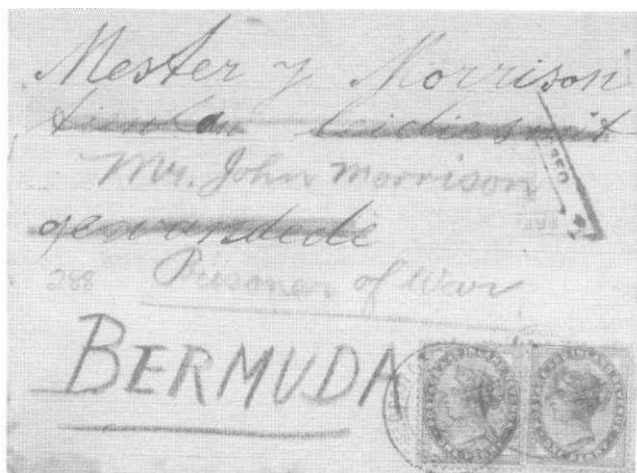

Brief, afgestempeld op 8 sept. 1900 met het stempel van het Army Post Office te Volksrust.

D. Post van en naar Boeren in Britse krijgsgevangenschap.

a. Krijgsgevangen in Zuid-Afrika.

Gedurende deze oorlog zijn er zeer veel Boeren krijgsgevangen gemaakt. In Zuid-Afrika zelf waren er maar weinig kampen: bekend is vooral het kamp bij Ladysmith dat Tin Town genoemd werd. De naam is ontleend aan de golfijzeren platen waarmee de hutten gebouwd waren. Zie ook de hierbij afgebeelde brief en de daaronder vermelde toelichting.

Brief, afgestempeld op 31 aug. 1901 te Pretoria met het veldpoststempel nr. 5 en bestemd voor een Boer, die krijgsgevangen is. De adressering luidt:

 tientan, leidismith, gewandede.

 (Tin Town, Ladysmith, gevangene.)

De geadresseerde blijkt intussen naar Bermuda te zijn afgevoerd.

Verder hebben de Britten hun gevangenen vanaf het begin van de oorlog ook ondergebracht op schepen die b.v. in het zuiden bij Kaapstad en in het oosten bij Durban voor de kust lagen.

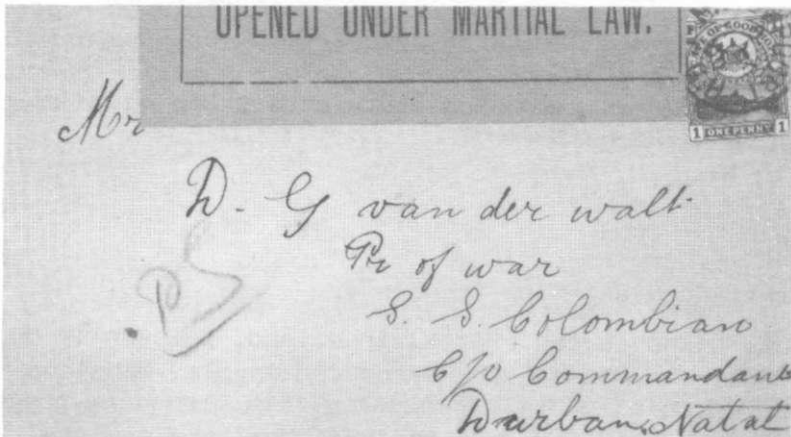

Brief, afgestempeld op 11 dec. 1899 te Braamfontein en bestemd voor Simonsstad big Kaapstad. De afzender vroeg de brief over Delagoabaai, Mozambique te leiden omdat een rechtstreekse verbinding tussen Transvaal en Kaapkolonie niet mogelijk was.

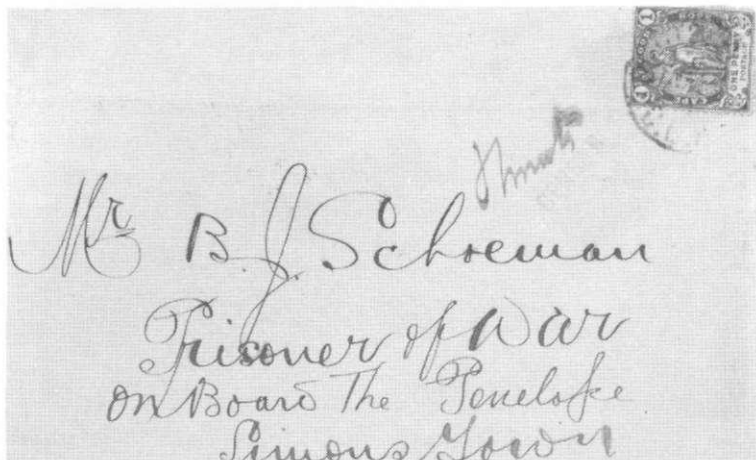
De adressering luidt:

Seimons Stat, Preis neirs of oorlog.
(Somonstad, Prisoner of War).

De potloodaantekening linksonder geeft aan dat de geadresseerde was ondergebracht op het schip "The Penelope".

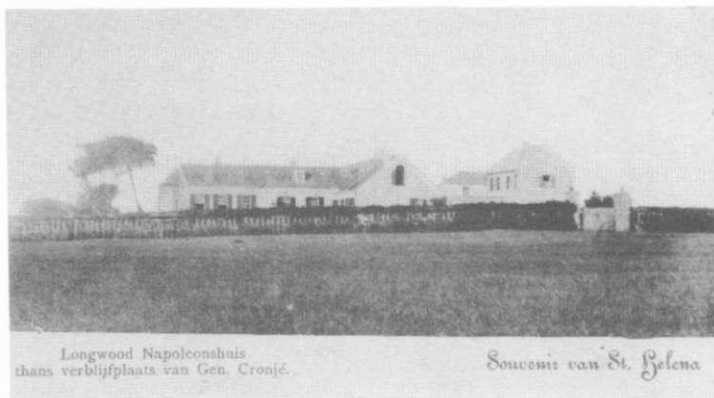
Brief, afgestempeld op 11 okt. 1900 te Naauwpoort en bestemd voor een krijgsgevangene aan boord van het s.s.Colombian, gelegen te Durban.

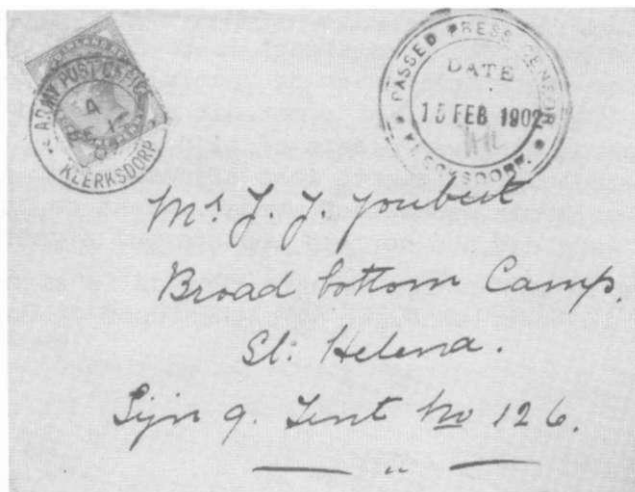
Brief, afgestempeld op 23 nov. 1899. Plaatsnaam niet leesbaar: aankomststempel Simonstown van 27 nov. 1899 op de achterzijde. De brief is bestemd voor een krijgsgevangene aan boord van "The Penelope", een schip waarop lange tijd krijgsgevangenen waren ondergebracht. Na de slag bij Elandslaagte op 21 okt. 1899 werden 220 Boeren als krijgsgevangenen tijdelijk ondergebracht op het marinewachtschip "H.M.S. Penelope". Dit waren de eerste Boeren, die door de Britten gevangen genomen werden. Deze brief is derhalve uit het allereerste begin van de oorlog, namelijk ruim 6 weken na het uitbreken ervan en 4 weken na de slag bij Elandslaagte.

b. Krijgsgevangen op St. Helena.

St. Helena is een vrij klein eiland, gelegen in de Atlantische Oceaan ten westen van Angola. Napoleon werd na de slag bij Waterloo in 1815 hier naar toegebracht en overleed daar in 1821. Het huis waar Napoleon in gewoond heeft, werd ook de verblijfplaats van Generaal Cronjé, die in de strijd tegen de Britten door hen gevangen genomen was.

Later is men begonnen de Boeren zo ver mogelijk van Zuid-Afrika weg te brengen. Zo werden kampen ingericht op St. Helena, op de Bermuda-eilanden, op Ceylon, nu Shri Lanka geheten en in Brits Indië (India).

Brief, afgestempeld op het Army Post Office stempel A van Klerksdorp: de brief werd aldaar ook gecensu-reerd.

De tenten in het Broad Bottom Kamp op St. Helena stonden in rijen en waren genummerd, vandaar het adres Lijn 9, Tent no. 126.

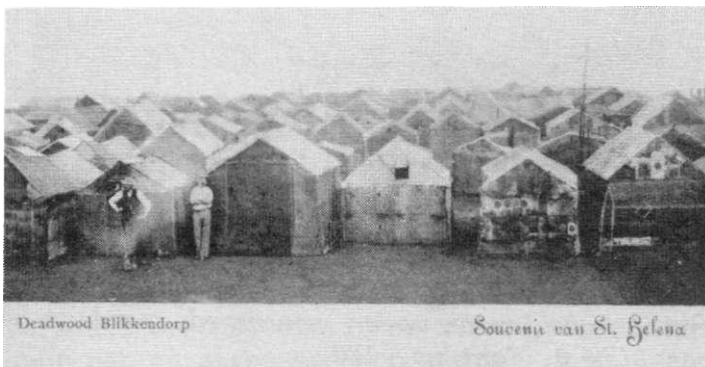
Brief, afkomstig uit Italië en bestemd voor generaal Cronjé, krijgsgevangene op St. Helena.

Merkwaardig is het adres: island in the Atlantic
british colony

Be vermelding linksonder is Inghilterra en betekent Enge Land.

Bij de postzegelverzamelaars is St. Helena berucht gezien de afstempeling van de zegels met de zogenaamde "St. Helena-Killer": met dit stempel zonder enige aanduiding van plaats of tijd werden de postzegels zodanig met zwarte inkt afgestempeld, dat de zegels volkomen waardeloos werden. Naast de postzegels werd dan het normale poststempel afgedrukt.

Zoals in een vorige paragraaf reeds is opgemerkt, was er in Nederland veel sympathie voor de Boeren:

Brief, afgestempeld te St. Helena op 25 febr. 1901 en bestemd voor Duitsland. Be postzegels zijn ongeldig gemaakt met de zogenaamde "St.Helena-killer".

bepaalde zakenlieden meenden hier gebruik van te moeten maken. Een voorbeeld hiervan is de hierbij afgebeelde brief, die zogenaamd uit een kamp van gevangen genomen Boeren op St.Helena kwam. De brief is echter een vervalsing: de postzegels, het poststempel en het censuurstempel zijn vals. Van dit soort brieven zijn een aantal exemplaren bekend, geadresseerd aan verschillende adressen en telkens met een ander handschrift geschreven.

De vervalsing is direct te herkennen aan het censuurstempel, waarin de naam van het kamp foutief is weergegeven:

BOTTUM in plaats van **BOTTOM**.

De vervalste postzegels hebben een tanding van 11 terwijl dit normaal 14 is.

De inhoud bestond uit een reclamefolder voor een winkel in fototoestellen, enz. te Amsterdam, met een filiaal te Nijmegen!

c. Krijgsgevangen op Bermuda.

In de Atlantische Oceaan, ten oosten van de Ver. Staten, ligt een eilandengroepje dat bij de postzegelverzamelaars bekend is als Bermuda. Ook hier werden een aantal krijgsgevangen genomen Boeren

Deze brief is een vervalsing: de postzegels, het poststempel én het censuurstempel zijn vals. Van dit soort brieven zijn een aantal exemplaren bekend, geadresseerd naar verschillende adressen en met telkens een ander handschrift geschreven. De vervalsing is direct te herkennen aan het censuurstempel, waarin de naam van het kamp foutief is weergegeven:

BOTTUM in plaats van BOTTOM.

De postzegels hebben een tanding van 11, terwijl dit normaal 14 is.

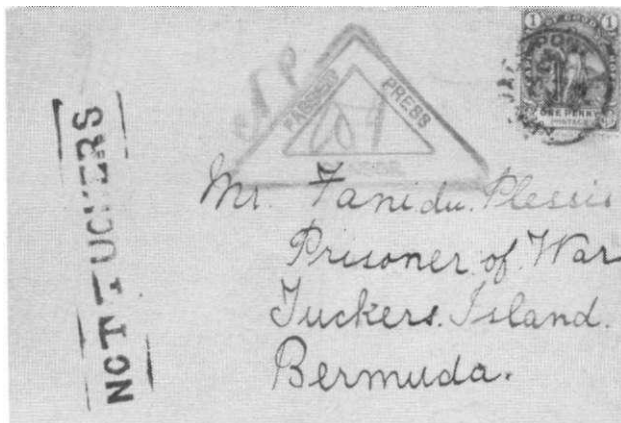
De inhoud bestond uit een reclamefolder voor een winkel in fototoestellen te Amsterdam, met een filiaal in Nijmegen.

naar toegebracht. Over de aantallen Boeren die op de verschillende eilanden, enz. werden ondergebracht, ontbreken gegevens, maar de brieven van en naar Bermuda zijn in de handboeken veel hoger gewaardeerd dan die van en naar St.Helena b.v. Dit zou er op wijzen dat het aantal Boeren dat op Bermuda werd ondergebracht niet groot geweest is.

Er werden door de censuur verschillende stempels gebruikt, waarvan enkele zeer zeldzaam zijn en dus een hoge waarde bezitten.

Brief, afgestempeld op 24 okt. 1901 te Hamilton, de hoofdstad van de Bermuda-eilandengroep en bestemd voor Wageningen. Links het meest gebruikte censuurstempel van Bermuda.

Brief, afgestempeld op 24 maart 1902 te Norvalspont in Zuid-Afrika en bestemd voor een krijgsgevangene op Tuckers Island, Bermuda. Op de voorzijde van de brief het censuurstempel van Norvalspont. Toen bleek dat de gevangene niet op Tuckers Island zat, werd het rode stempel NOT TUCKERS op de enveloppe geplaatst.

(Wordt vervolgd)

Drs.W.J.van Doorn